

„Baśka Kaszubska” – historia gry

„Baśka” (kasz. „Baszka”) jest to tradycyjna kaszubska gra karciana, znana na dużym obszarze Polski, szczególnie popularnością cieszy się jednak na Pomorzu, w Wielkopolsce i na Śląsku. Podkreślić należy, że na Kaszubach i Pomorzu „Baśka” jest najpopularniejszą grą karcianą. Gra się w nią na pieniądze i sportowo /na punkty/.

„Baśkę” zaliczamy do dyscyplin sportowych, ponieważ jak mówi sama definicja sportu: „Sport – to systematycznie uprawiana gra, w której występuje pierwiastek współzawodnictwa i dążenie do uzyskania jak najlepszych wyników. Każda forma aktywności (fizycznej i umysłowej) podejmowana w celu rywalizacji - zbiorowej lub indywidualnej, w różnych grach i dyscyplinach, musi być zaliczona do dziedziny sportu”.

Tak naprawdę nikt nie jest w stanie określić, od kiedy na Kaszubach gra się w „Baśkę” i kto stworzył podstawy tej gry. Można przypuszczać, że powstała, koniec XIX wieku. Niezaprzeczalnym faktem jest to, że grali w nią ojcowie, dziadkowie i pradziadkowie dzisiejszych Kaszubów. Z analizy innych znanych gier karcianych można jednak wysnuć prawdopodobną teorię, że gra w „Baśkę”, wywodzi się od innej, ongiś bardzo popularnej, a obecnie jedynie lokalnej gry karcianej na Kaszubach – „Lisa” (kasz. Lësa). „Lis” ma podobne zasady jak „Baśka”, występują w nim paralelne rodzaje przebiegu gry: „Gran”, „Zolo”, „Gran - du”, „Zolo - du”. W „Lisie” istnieje taki sam podział na „Starych” i „Młodych” oraz czterokrotna możliwość podwyższania wartości, czyli kontrowania gry: „Kontra”, „Re-kontra”, „Bok”, „Hirs”. Przy równej liczbie punktów u „Starych” i „Młodych” występuje „Bok”, co najczęściej skutkuje rundą za podwójną stawkę. „Baska” na początku swojego istnienia miała podobnie ułożoną hierarchię trumfów, a więc dama ♣ była - najsilniejsza, a król ♦ – najsłabszy. „Lis” jest grą dość długą, pojedyncze rozdania przebiegają bardzo długo. Dochodzi do tego duża liczba kart, które gracz ma w ręku – 12 sztuk. Można przypuszczać, że na skutek przypadku, przemyśleń, czy też chęci przyspieszenia gry, z „Lisą” wyodrębniła się jego krótsza i mniej skomplikowana forma - „Baśka”.

Na początku w „BAŚKĘ” grano 20 kartami, talia składała się z 4: As-ów, 10-tek, królów, dam i waletów w czterech kolorach: serce, karo, pik, krzyż. Najstarszymi kartami były damy ♣ i ♠, stąd można przypuszczać, że nazwa gry wywodzi się od ówczesnie bardzo popularnego na terenach Polski imienia żeńskiego (co związane było z kultem św. Barbary czczonej jako patronka rybaków oraz patronka dobrej śmierci). Domniemywać można również, że za nazwą kryje się imię tajemniczej damy (Basi), która bądź to grała z panami jako jedna z pierwszych niewiast, tudzież była gościnną gospodynią podejmującą grających.

Podział na trumfy wyglądał następująco damy: ♣, ♠, ♥, ♦ walety: ♣, ♠, ♥, ♦, as ♦, 10 ♦, król ♦, – najsłabszy trumf. Natomiast pozostałe karty były „Felami”. Stanowiły je as-y: ♣, ♠, ♥, 10-siątki: ♣, ♠, ♥ oraz króle: ♣, ♠, ♥. Z czasem „Baśka”, jak każda powszechnie znana i lubiana gra, zaczęła się rozwijać, przy czym nastąpiły również modyfikacje jej zasad. Zmieniało się starszeństwo kart, gdyż przyjęła się wersja „Baśki” z najstarszą 10 ♥, a po 20 latach doszedł jeszcze jako najsilniejsza karta as ♥. Jeszcze na początku XX w. grano z porządkiem, w którym 10 ♥ i as ♥ były „Felami”, a najstarszą kartą była dama ♣. W tym samym czasie odrzucono króle i tak powstał dzisiejszy układ 16 kart w talii. Współcześnie gra się również w szczególnie cenioną przez mężczyzn wersję „Baśki” z as-ami: ♣ i ♠ jako najstarszymi „trumfami”. Natomiast 4 damy: ♣, ♠, ♥, ♦ w jednym ręku stanowią najwyższą stawkę gry tzw. „Baśkę”. Ciekawy też był dawniej podział na strony : „Starzy”– „Młodzi”, który jest znany graczom(funkcjonuje) podczas licytacji, toteż muszą oni pamiętać, kto i w jakiej kolejności kontrował. Dawniej obowiązywała zasada pierwszeństwa „Młodych” - „Stary” nie mógł pierwszy kontrować, mógł dopiero oddać kontrę. Natomiast „Cicha” nie mogła zgłosić

wesela, za wyjątkiem sytuacji, gdy dostała już kontrę. Warto tu dodać, że pojęcie „Grana” pochodzi zapewne od znanego np. w „Skacie” terminu „Granda”, ale utarło się w „Baśce” używać krótszego, a zarazem odmiennego określenia „Gran”.

W „Baśkę” mogą grać cztery, trzy lub dwie osoby (istnieją również możliwości gry 5 lub 6 osób - osoby stanowiące nadwyżkę czteroosobowego składu stolikowego kolejno opuszczają rozgrywkę). Jednak optymalna liczba zawodników to cztery.

Fenomen i popularność „Baski” polega na tym, że jest to gra szybka i bardzo emocjonująca. Jedna runda nie trwa zwykle dłużej niż minutę. Talia do gry w „Baśkę” składa się z szesnastu kart i każdy z graczy otrzymuje ich tylko cztery. Rozdanie składa się z dwóch faz: licytacji (pytania się) i rozgrywki. W wyniku licytacji ustalany jest rodzaj gry. Rozgrywka i rozliczenie gry uzależnione są od rodzaju gry: „Zwykła”, „Wesele”, „Cicha”, „Gran”, „Zolo”, „Gran - du”, „Zolo - du”, „Baśka”.

Podczas grania w „Baśkę” gracze nie skrywają emocji, przy czym okazują je w pozytywnym tego słowa znaczeniu. Często odważnemu kontrowaniu czy udanej zagrywce towarzyszą okrzyki radości i uderzenia pięścią w stół, które są formą uwolnienia emocji, gromadzących się w zawodnikach podczas licytacji. Grając w „Baśkę”, gracze osiągają niesamowite tempo zagrań, ponieważ już pierwsza zagrywka może decydować o wyniku rozdania.

Copyright © 2010 by Mirosław Ugowski
BAŚKA – kaszubska gra karciana, Historia i zasady gry